

Zakoni su pisani za budne!

Život u područjima gdje vlada bezakonje, uz stalna zastrašivanja, učestale pljačke i provale, napade na sugrađane, kao i mnoge druge razne kriminalne aktivnosti, tjera mještane na očajnički čin borbe protiv kriminala. One najhrabriji među njima koji su spremni obraniti se od kriminalnih skupina i zaštititi sebe, svoju obitelj, sumještane i prijatelje; oni koji se zauzimaju za provedbu pravde i zakona tamo gdje ih nema ili nisu dovoljno učinkoviti, nazivamo – vigilante

David "Sensei" Stainko,
prof. kineziologije

VIGILANTIZAM JE fenomen koji se obično pojavljuje na područjima gdje je iz različitih razloga zakazalo funkcioniranje državne vlasti, najčešće jer ona nije dovoljno čvrsto uspostavljena ili je opterećena određenom lokalnom korupcijom i nesposobnošću. Sva zakonodavstva na vigilantizam u načelu gledaju negativno, a ova se pojava također povezuje s negativnim fenomenima kao što su rasne, etničke, vjerske, seksualne, političke i druge predrasude zbog kojih se vigilantne djelatnosti mogu pretvoriti u linč i nered, odnosno masovno nasilje. Pod pojmom vigilantizam opisuju se aktivnosti privatnih građana koji, u nastojanju da zaštite svoj život ili život članova svoje obitelji, svojih susjeda, sugrađana ili prijatelja, svjesno krše zakon, neovlašteno preuzimajući policijske i pravosudne ovlasti. No, nažalost, takve aktivnosti često za posljedicu imaju nasilje prema stvarnim ili navodnim prijestupnicima. Osoba koja poduzima vigilantne aktivnosti se naziva vigilante. Vigilantizam se također slikovito opisuje i kao preuzimanje zakona u svoje ruke.

Usprkos toga, koncept vigilantizma često uživa popularnost u javnosti, pogotovo u društvima suočenima s eksplozijom kriminala i sličnih oblika društvene patologije. Vigilantizam je čest motiv u popularnoj kulturi gdje se vigilantni prikazuju kao osobe koje su prisiljene "istjerivati" pravdu u nedostatku redovnih, odnosno "konvencionalnih" metoda. Neki od primjera su i razni super heroji odnosno "maskirani osvetnici", posebno popularni u američkim stripovima sredinom prošlog stoljeća.

Riječ vigilante potječe od latinske riječi vigilans koja se može prevesti kao oprezan, pažljiv, obazriv, budan ili brižljiv. Kao primjer često se ističe latinska izreka - vigilantibus leges sunt scriptae (zakoni su pisani za oprezne, ili da bi čovjek mogao štiti svoje pravo treba ga budno čuvati).

Pojava vigilantizma poznata je još u davnoj prošlosti, kao primjer možemo spomenuti poznatu legendu iz Biblije o kralju Davidu kao i legende iz poznatih svjetskih mitologija (egipatska, kineska, indijska i dr.), pa neke dijelove iz Homerovih epova, indijsku Ramajanu i

Modus operandi

Iako će nekima to zvučati čudno ali modus operandi tj. način djelovanja za veliku većinu kriminalnih djela i počinjenja zločina nije se mijenjao već više od dvjesto godina. Primjera radi, još je 1837. godine pisar Charles Dickens u svom poznatom romanu Oliver Twist opisao neke tipične oblike kriminalnog ponašanja maloljetničkih bandi. Sličan modus operandi djelovanja kriminalnih maloljetničkih bandi možemo pronaći i u poznatoj knjizi "Mi djeca s kolodvora Zoo", koja govori o životu narkomanke Christiane V. Felscherinow, izdanom 1978. godine odnosno čak 140 godina kasnije. Istovjetan modus operandi može se pronaći i u poznatom romanu "Medvjedi ples" izdanom 2014. godine u Švedskoj autora Anders Roslunda, koji govori o najbezobzirnijoj ali i najinventivnijoj kriminalnoj bandi u Švedskoj.

Sve maloljetničke ulične bande koriste već odavno dobro uvježban i provjeren način djelovanja. Nikada ne djeluju sami, već isključivo u grupi. Grupa broji najmanje tri maloljetna člana, a broj članova često može biti i daleko veći. Njihov modus operandi je odavno poznat, vrlo je učinkovit i dobro isproban. Jedan maloljetnik žrtvi odvlači pažnju, za to vrijeme drugi maloljetnik čini kriminalnu radnju krađe (najčešće džeparjenje), dok treći čeka da mu se u prolasku preda ukradena stvar s kojom će on neopaženo napustiti mjesto krađe. Ukoliko bi žrtva ili neka druga osoba i posumnjala u maloljetnike koji se nalaze pokraj žrtve tj. pokradene osobe, kod njih neće pronaći otuđenu stvar, a samim time teško će moći dokazati krađu. Mnoge ulične bande često za svoje kriminalne radnje koriste maloljetnike ili maloljetničke bande, jer im se tada teže može dokazati neko kazneno djelo, a i sam zakon je mnogo blaži te štiti maloljetnike zbog njihovih godina. Upravo zbog te činjenice, maloljetnički delikventi ponekad čine i teške zločine. Žrtvi napada, sasvim je svejedno je li ona žrtva neke od svjetski poznatih uličnih bandi ili neke od lokalnih skupina maloljetničkih delikvenata. Posljedice po žrtvu u oba slučaja mogu biti kobne.

Zločinačke radnje započinju manjom štetom, poput oštećenja vozila, krađe nekih dijelova vozila, stvari iz dvorišta ili garaže, ponekad s razbijenim izlogom obližnje trgovine i pokojom ukradenom stvari. No ubrzo se kriminalne radnje pretvore u pljačku stanova, trgovina, banaka, iznudu novaca od lokalnih trgovaca, čestim zastrašivanjem građana, kao i nizom drugih kaznenih djela. Mnoge ulične bande neće se ustručavati počinuti i najsvirepija kaznena djela pa i ubojstva. Kako bi se obranila od njihova napada tj. zaštitila sebe ili članove svoje familije od zločina tih bandi, žrtva njihova napada mora imati veliku hrabrost te odlučnost u obrani svojih prava.

drugo. Ipak, svjetski najpoznatija legenda o borcu za pravdu - vigilanteu tj. osobi koja pomaže siromašnima i obespravljenima je engleska legenda o Robin Hoodu.

Očuvanje prava

I u sadašnje, kažimo, moderno i civilizirano vrijeme, pojava vigilantizma nije strana. I danas se često pojedine osobe

ili određene skupine osoba zauzimaju za očuvanje nekih od svojih osnovnih stečenih ljudskih prava i sloboda. Tamo gdje institucije tj. državna vlast zakaže, kao u pojedinim izoliranim pokrajinama, nekim većim gradskim četvrtima i drugdje, ljudi su vrlo često primorani zauzeti se za sebe te pravdu uzeti u svoje ruke. Često su zbog raznih nasilnika, provalnika, uličnih bandi, maloljetnih delikvenata, ponekad i nekih korumpiranih policajaca ili državnih dužnosnika, neke osobe primorane štiti svoja temeljna ljudska i građanska prava. Možemo kazati da danas gotovo da nema države u svijetu u kojoj u nekim njenim dijelovima nemaju problema s manjom ili većom stopom kriminala. U onim zemljama gdje je stopa kriminala veća ili je u stalnom porastu, stanovništvo toga kraja je primorano zaštititi se i boriti protiv kriminala. Danas se u svijetu formiraju i brojne skupine vigilantea koji hvataju internetske predatore, posebno one koji imaju pedofilske sklonosti.

Iako je u široj javnosti popularna pojava vigilantea tj. osobe koja će u određenoj sredini u kojoj vlada bezakonje djelovati kao borac za određena ljudska i građanska prava i pravdu, u borbi protiv kriminala

Žrtve prepuštene same sebi

Lokalne ulične bande ili maloljetničke bande najčešće napadaju svoje žrtve u noćnim satima, a za svoju žrtvu uglavnom izabiru "slabije" osobe za koje pretpostavljaju da im neće pružiti otpor. Ukoliko bi im njihova žrtva pružila otpor, najprije će započeti sa zastrašivanjem, da bi kasnije nastavili i s učestalim napadima na svoju žrtvu. Žrtva njihova napada neće se više osjećati sigurno. Pomoć od institucija državne vlasti bit će simbolična, neučinkovita i uglavnom nepravovremena. Iz tog razloga žrtva napada uličnih bandi imat će osjećaj da je prepuštena sama sebi, te da se mora sama obraniti onako kako zna i umije.

takve su osobe često prepuštene sebi i nekolicini članova svoje obitelji ili prijatelja. Ozbiljnija podrška tj. pomoć u djelovanju od šireg društva uglavnom će izostati, ili će ona biti zanemariva. U nekim područjima gdje vlada bezakonje, djelovati kao civilni borac protiv kriminala je iznimno opasno. Uvijek postoji mogućnost osвете od strane pojedinih kriminalnih skupina.

Hrabrost

Da bi se pojedina osoba mogla zaštititi i oduprijeti svojim zlostavljačima prije svega mora imati hrabrosti da to učini. No hrabrost nije dovoljna, jer mnogi hrabri građani su završili pretučeni u bolnici, a neki su i smrtno stradali u obračunu s kriminalcima. Uz hrabrost, vigilante mora posjedovati i određena znanja, kao i prijašnje iskustvo u borbi s kriminalcima. Takva osoba treba biti dobar poznavatelj neke od borilačkih vještina, a ne bi bilo loše ni da ima iskustvo u uličnim borbama. Pripadnici uličnih bandi nisu natjecatelji koje ćete zateći u sportskom ringu ili borilištu, na ulici nema suca koji će prekinuti borbu, a svaka pogreška može biti kobna. Zato u takvim situacijama uz znanje, iskustvo ima presudnu ulogu.

Najčešće je vigilante osoba koja iza sebe ima iskustvo rada u vojsci, policiji, zaštitarskim organizacijama ili je dobar poznavatelj neke od borilačkih vještina. Koliko god to nekima čudno zvučalo, ali

Mjesta okupljanja

U javnosti uglavnom prevladava mišljenje da se ulične bande nalaze i okupljaju samo u pojedinim "ozloglašanim" dijelovima grada, dok ih u drugim, nazovimo ih "boljim" četvrtima grada nema, ali to nije tako. Kod kupnje kuće ili stana, kupac traži da se u njegovoj blizini nalazi parkiralište ili podzemna garaža, trgovina, da je blizu autobusna ili neka druga stanica javnog prijevoza, sportsko igralište, park, kafić... U trenutku kupnje, kupac neće razmišljati da su upravo to sve mjesta na kojima se često okupljaju maloljetničke bande, lokalne bande, preprodavači opojnih narkotika, konzumenti droga, ovisnici o alkoholu, beskućnici, razne osobe neprihvatljivog ponašanja.

najbolji su vigilante one osobe koje su u mladosti i same bili u doticaju s kriminalom i određenim kriminalnim radnjama. Drugim riječima, mogli bismo reći one osobe koje dobro poznaju teren tj. ulicu i surove zakone uličnih bandi. Osobe kojima zastrašivanje od strane uličnih bandi ne predstavlja problem, i koje su spremne biti prema pripadnicima bandi jednako okrutne u obrani svojeg mjesta boravka.

Udruživanje građana u grupe koje se bore protiv kriminalnih skupina poznato je odavno. Neki od najpoznatijih filmskih klasika bave se upravo tom tematikom, kao japanski film "Sedam samuraja" Akira

Kurosawe, kao i njegova američka verzija "Sedam veličanstvenih" Johna Sturgesa. Poslije tih filmova tematika vigilantizma postala je još popularnija te zastupljenija u mnogim filmovima, a razni likovi vigilantea su bili vrlo popularni i dobro primljeni kod gledatelja. Iako je engleska legenda o vigilanteu Robinu Hoodu najpoznatija, u Europi je sredinom 15 stoljeća bilo više raznih civilnih skupina građana koje su povezivali s vigilantizmom, a u Americi je bio posebno zastupljen. Tako je primjera radi već 1840. godine u Americi oformljen Philadelphia Vigilance Committee, da bi desetak godina kasnije, 1851. godine bio oformljen The San Francisco Committee of Vigilance, kao najpoznatiji takve vrste. Iako je između dva svjetska rata u svijetu djelovalo više skupina vigilantea, njihov se broj uvelike povećao odmah poslije drugog svjetskog rata.

Jedna od najpoznatijih vigilante skupina u svijetu je američka The Guardian Angels, neprofitna internacionalna organizacija koja je oformljena 1979. godine u New York Cityu, a njen je osnivač izvjesni Curtis Sliwa. Organizacija je prvotno zamišljena za borbu protiv pljačkaša i nasilnika u metrou New Yorka, da bi se njeno djelovanje postepeno proširilo na 14 država svijeta i to u više od 140 gradova. Organizacija podučava svoje članove kako spriječiti kriminalce u počinjenju zločina te kako ispravno učiniti civilno uhićenje nad kriminalcima. Kako bi to mogli učiniti, članovi organizacije imaju učestale treninge iz više različitih borilačkih vještina. Njihovo znanje samoobrane je od velike važnosti.

Ona osoba koja odluči biti vigilante i boriti se za određena ljudska prava protiv kriminalaca i kriminalnih skupina na području na kojem vlada bezakonje, treba biti svjesna s kojim će se sve posljedicama morati suočiti. Takva osoba mora biti spremna da će od strane uličnih bandi tj. kriminalaca biti učestalo izložena zastrašivanju i prijetnjama, napadima na sebe i svoju imovinu, napadima na svoje članove familije ili prijatelje. Vigilante, borac za pravdu, neće se samo morati znati nositi s kriminalnim skupinama, već će se zbog svojih aktivnosti morati znati nositi i s činjenicom da je pred organima državne vlasti njegov status gotovo izjednačen sa statusom kriminalaca protiv kojih se bori. Upravo oni organi državne vlasti od kojih je zatražena pomoć i intervencija u borbi protiv kriminalaca i kriminalnih skupina, umjesto da mu pomognu, nastojat će zaustaviti aktivnost vigilantea. ■

